Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідворотності покарання осіб, які переховуються на тимчасово окупованій території України або в районі проведення антитерористичної операції: Закон України від 07.10.2014 р. № 1689-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-18#Text
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17
3. Пєший Д. А. Засада законності та її забезпечення у досудовому кримінальному провадженні» : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 210 с.
4. Удалова Л. Д., Письменний Д. П. Здійснення кримінального провадження за відсутності підозрюваного, обвинуваченого. *Право України*. 2015. № 7. С. 51–57.
5. Калінніков О. В. Використання європейського досвіду під час реформування інституту спеціального досудового розслідування (in absentia). *Theoretical and scientific bases of development of scientific thought* : V International scientific and practical conference (Італія, Рим, 16–19 лют. 2021 р.). Рим, 2021. С. 237–242.
6. Брухаль Р. С. Роль прокурора у спеціальному досудовому розслідуванні: дис. …канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ. 2020. 233 с.

Рудавін Андрій Євгенович,
аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ СЛУЖБОВИХ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, що триває з 24 лютого 2022 року, та існуючі численні загрози обороноздатностінашої держави кожного дня демонструють нагальну необхідність підвищеннярівня ефективності розслідування службових військових кримінальних правопорушень, вчинення яких під час воєнного стану суттєво підвищує їх небезпеку для обороноздатності країни. Враховуючи, що діяльність зазначених службових осіб має військову

специфіку, обумовлену як їх діями на військових (закритих для доступу)об'єктах, з матеріальними цінностями (у тому числі і зброєю та боєприпасами), інформація щодо яких не підлягає розголошенню і знаходиться виключно у закритих джерелах, та ряду інших чинників – розслідування кримінальних правопорушень, вчинюваних військовими службовими особами вимагає відповідного оперативно-розшукового забезпечення у контексті як виявлення таких фактів так і проведення слідчих (розшукових) дій та НСРД у процесі досудового розслідування. Разом з тим наявність системних проблем у забезпеченні належного рівня розслідування зазначених злочинів, відсутність скоординованих дійправоохоронних органів у процесі розслідування та його оперативно-розшукового забезпечення через їх вузькуспеціалізацію, розпорошення функцій досудового розслідування кримінальнихправопорушень, вчинених як військовими службовими особами так і правопорушень, вчиненихна території військових частин, установ, організацій, в інших місцях дислокаціїоб'єктів ЗСУ – є небезпечним фактором, що дестабілізує, негативно впливає не тільки на армію, підриваючи її боєздатність, а й обороноздатність країни в цілому. Внаслідок такої ситуації у військових частинах дедалі поширенішими протиправними діяннями є привласнення, заволодіння військовим майном шляхом зловживання службовим становищем, що становить особливу небезпеку для держави, особливо в умовах воєнного часу.

Аналізуючи компетенцію (та підслідність) правоохоронних органів можна констатувати, що практично розслідування зазначених кримінальних правопорушень можуть здійснювати СБУ (по лінії контррозвідувального забезпечення у випадку підриву обороноздатності країни– розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості), ДБР (внаслідок підслідності визначеної у ст. 216 КПК України – військові кримінальні правопорушення), НПУ (у випадку розкрадань поєднаних з отриманням неправомірної вигоди або інших службових злочинів), БЕБ (у випадку розкрадання державних бюджетних коштів) [1]. Але така широка "палітра" правоохоронних органів, які повинні виявляти, розслідувати та забезпечувати таке розслідування силами та засобами оперативно-розшукової діяльності зовсім не є гарантією ефективності таких дій. оскільки кожний з правоохоронних органів «вважає» цю лінію роботи нібито побічною. Наприклад до функцій ДБР (яке практично «перейняло» функції прокуратури у частині розслідування злочинів у сфері службової діяльності, які раніш здійснювали слідчі

прокуратури)віднесено всі кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення): непокора, невиконання наказу, опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків, погроза або насильство щодо начальника, порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості, самовільне залишення військової частини або місця служби, дезертирство, ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом, умисне або необережне знищення або пошкодження військового майна, втрата військового майна, порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, порушення правил водіння або експлуатації машин, польотів або підготовки до них, кораблеводіння, статутних правил вартової служби чи патрулювання, несення прикордонної служби, несення бойового чергування, статутних правил внутрішньої служби, недбале ставлення до військової служби, здача або залишення ворогові засобів ведення війни, залишення гинучого військового корабля, самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю, добровільна здача в полон, злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні, мародерство, насильство над населенням у районі воєнних дій, погане поводження з військовополоненими, незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею, образа честі і гідності військовослужбовця, погроза військовослужбовцю [2].

Для того, що б оцінити реальні можливості підрозділів ДБР щодо розслідування зазначених кримінальних правопорушень та оперативно-розшукового забезпечення такого розслідування необхідно оцінити ситуацію за якісним та кількісним критеріями. Що стосується кількісного критерію, то для порівняння наведемо два показника – гранична чисельність штатних посад у ДБР – 1500, чисельність тільки військовослужбовців ЗСУ, що на разі приймають участь у бойових діях біля 1млн. 300 тис. осіб (не враховуючи чисельність всіх інших органів, військовослужбовці можуть відноситися до суб’єктів зазначених злочинів). Що стосується якісного критерію, то, на нашу думку, для виявлення та фіксації зазначених кримінальних правопорушень – працівник ДБР, як мінімум повинен мати окрему правоохоронну спеціалізацію (при чому за різними напрямками військової справи), а як максимум мати прямий доступ до місця бойових дій у момент вчинення (або одразу після) кримінального правопорушення.

Практично, більшість зазначених кримінальних правопорушень повинні виявлятися та фіксуватися спеціалізованим органом, представники якого повинні постійно бути присутні у військових частинах, створювати оперативні позиції, забезпечувати розслідування силами та засобами оперативно-розшукової діяльності.

У ст. 401. КК України, яка визначає поняття військового кримінального правопорушення зазначено, що військовими кримінальними правопорушеннями визнаються передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів [2]. Що стосується суб'єктів військових кримінальних правопорушень, то за їх вчинення несуть відповідальність військовослужбовці ЗСУ, СБУ, ДПСУ, НГУ та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України [2].

У всіх зазначених органах функціонально передбачені внутрішньої безпеки, які мають оперативно-розшукові функції (СБУ), або ці служби структурно відносяться до органу, який має у своїй структурі ідентичні підрозділи внутрішньої безпеки (ДПСУ, НГУ – МВС), або входять до сектору відповідальності такого органу (Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України – СБУ). Виключення складають ЗСУ та Державної спеціальної служби транспорту. Хоча формально зазначені функції у цих органах повинна виконувати Військова служба правопорядку ЗСУ, але вона на сьогодні немає жодних повноважень щодо здійснення оперативно-розшукових заходів і притягнення винних осіб до юридичної відповідальності, а також інституційно позбавлена процесуальної можливості сприяння органам досудового розслідування та прокурорам у здійсненні досудового розслідування відносно військовослужбовців. Ще у 2008 році, у Концепції реформування кримінальної юстиції України [3] було зазначено, що Військова служба правопорядку у ЗСУ має бути перетворена у військову поліцію, яка здійснюватиме попередження, виявлення,розкриття злочинів та досудове розслідування справ про злочини проти встановленого порядку несення військової служби. Але тільки після початку збройної агресії РФ, яка каталізувала недоліки існуючої системи виявлення, запобігання та нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці у воєнній сфері, у сфері оборони почалася активна робота що до створення військової поліції з відповідними повноваженнями. Зокрема Комітетом ВРУ з питань

правоохоронної діяльності підготовлено проект ЗаконуУкраїни «Про Військову поліцію», у якому передбачається, що Військова поліція здійснюватиме: забезпечення правопорядку, оперативно-розшукову діяльність, превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню кримінальних правопорушень, виявлення та припинення кримінальних правопорушень у МО України, серед військовослужбовців ЗСУ та Державної спеціальної служби транспорту, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів, у місцях дислокації військових частин, на військових об’єктах, у військових містечках, захист державного майна від протиправних посягань.У структурі Військової поліції передбачено функціонування оперативнихта оперативно-технічних підрозділів, підрозділи внутрішньої безпеки, які будуть здійснювати оперативно-розшукову діяльність, а також проводити слідчі (розшукові) та НСРД (хоча прямо не вказано, але мається на увазі – за завданням слідчих ДБР) [4]. Хоча у зазначеному Проекті не передбачено надання Військової поліції функції досудового розслідування (хоча це конче необхідно для вибудовування системи військової юстиції), але цей проект є першим кроком до усунення неузгодженості, колізії па прогалини чинного законодавства, з врахуванням специфіки військової структури держави, інститутів ЗСУ та інших військових формувань.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13 квітня 2012 року. *Голос України*. 2012. № 90-91 від 19.05.2012.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. №25-26. Ст.131.

3. Про рішення Ради національної безпеки оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» :Указ Президента України від 8 квітня 2008 року N 311/2008.

4. Про військову поліцію: проект Закону. 6569 - Д. URL: https:// www.kmu.gov.ua/bills/proekt- zakonu-pro-viyskovu-politsyu